

LITUVOS
NACIONALINĖ
RAŠYBOS
BIBLIOTEKA

mpkslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1980 METAI

RUGSĖJO MEN. 27 D. / SEPTEMBER 27, 1980

PART TWO — Nr. 227 (34)

DAUGIAU POKALBIO BAŽNYČIOJE!

A. RUBIKAS

Jacob Jordaens (flamas, 1593-1678)

Jėzus tarp rašto žinovų (Louvre)

Šiame numeryje:

Amerikiečių literatūrinės problemos, i kurias ir mes įklimpstame.
Daugiau pokalbio Bažnyčioje!
Uosio Juodvalkio paroda Chicagoje.
Savo identiteto beieškant.
Vlado Šlaito eilėraščių pluoštas poeto 60 metų sukakties proga.
Marburgą ir dr. Povilą Reklaitį aplankius.
Mūsų kalba: lyginamieji posakiai.
Nuomonės ir pastabos muzikinėmis temomis.
Astronomija televizijoje.
Lietuviškoji videografinė juosta.
Iš Kultūros tarybos veiklos

Kertinė Parasė

Amerikiečių literatūrinės problemos, i kurias ir mes įklimpstame

Atokus, jei galima sakyti, šventadienis literatūros supratimas yra geras tik iki tam tikro laipsnio. Kasdieniniame, kuris vyrauja, autorius susiduria su tiek įvairių problemų, klausimų, net smulkmenų. Aišku, jis jas kaip nors išsprendžia, spaudžiamas savo bendro sumanymo ar idėjos, bet vėliau užmiršta ir kitą kartą vėl su tuo pačiu kūrybos nelygumu ar kalvele susiduria. Dėl kai kurių įkurių galvosūkių, net mažų (kur jam geriau rašyti, so, de, kambarį prie stalo, triukšme ar visiško tyloje) jis gali prarasti nemažai laiko. Jo sumanymas besvarstant gali net išblėsti ir nuo autoriaus pabėgti. Jam reikia, kaip rašantieji gal gerai žino, kažkokio ramaus balso, jo problemėms analizės, dažnai įvairių praktiškų patarimų, apsvaistymų, ir tuomet jis lyg geriau pasijunta, kažkas jį pastumia kurti. Nors, aišku, ir tai gal ne visiems ir ne visada atsitinka. Ir ne visiemis analizės padeda. Bet "The Writers Digest", ar "The Writer" žurnalas šia jau nuo 1887 metų tai vis mėgina ir savo plonuošę sąsiuvinėliuose kas mėnesį šneka beveik apie tuos pačius rašymo klausimus, nors vis kitaip, kitokių kampų. Tuo žurnalai lyg palaiko savotišką dialogą su rašytojais bei uždegdami entuziazmą tuos, kurie rankas nuleido.

Ir ko ten neprirašoma, kaip karštai stengiamasi įdiegti entuziazmą, kurio ir mums, nesiginčijantiems, kartais refektų. Skaitytojų laikuose, straipsniuose šnekama apie vidinę, kūrėjų spaudžiančią jėgą ir kaip jai jis turėtų duoti visišką valią bei laisvę. O kai šia jėga ateina, kaip nevaržyti kūryboje tūnanti brangios paslapties. Rašytojas turėtų ją visiškai išnaudoti — ji yra didžiausia dovana. Užmetęs juodrašty jos pėdsakus, jis gali vėliau ramiu širdimi, išsipasakoti po visų savo kūrinio veikėjų oda ir žinoti, ką jie esamam momentui gali galvoti? Patariama kreipti dėmesį į charakterių išvaizdą, balsą, mostus, apsiėjimą, kurie išlesni.

A. Vivas puz svarsto senas problemas: rašyti pirmuoju ar trečiuoju asmeniu? Kaip geriau? Pirmuoju — veikalas bus daugiau įtikimas, atrodo išpažintimi. Bet trečiuoju — bus matoma geresnė perspektyva, bus objektyvesnis atokumas nuo asmens. Pasakotojas gali būti ir minorinis charakteris, bet jis visuomet bus labai svarbus stebėtojas kūrinio. Jis svarsto, kaip vartoti ir mišrią techniką. Ar sunkiau yra, rašant "aš herojus", ar "aš niekas"? Panašią temą svarsto G.

savo širdgėlą išlieti, išsipasakoti nusivylimą juo pačiu — Kristumi. Jie Kristų buvo laikę atpirkėju, pranašu. Gi dabar jau trečia diena po mirties, o apie atpirkimo nieko negirdėti. Ju akys Kristus toks pat žmogus kaip ir visi kiti, — nelaimingai savo gyvenimą užbaigęs. Tiesa, yra moterų, kurios kalba apie jo prisikėlimą, bet negi kiekvieno klausysi.

Kristus jų nepertraukia. Jis nuo jų nesišalina. Priešingai, jis eina kartu su jais, Jis eina ne savo, o jų keliu. Ne jo mokiniai prisiartinę prie jo, o jis prie jų, bėgančių iš Jeruzalės, nusivylusių visu tuo, kas Jeruzalėje buvo skelbta, kas Jeruzalėje buvo atsitikę. Bėgimas iš Jeruzalės, perkėlus jį į mūsų laikus, reiškia bėgimą iš Bažnyčios — vienokį ar kitokį. Tai gi Kristus keliauja kartu su netenkančiais tikėjimo. Jis ieško jų, jis artinasi prie jų, jis prisiartinęs prie jų kalbos. Jis eina kartu su jais keliu, vedančiu tolyn nuo atpirkimo vietos. Jis klausos, kuriomis tą dieną sielojasi

stengiasi juos iškalbėti iki galo. Ar tai nėra tobulo dialogo pavyzdys? Kristus ateina mokinių tarpan ne su iš anksto nusistatyta tema, ne su iš anksto pasiskirtu klausimu. Priešingai! Apie ką bus kalbama pakeliui į Emauso kaimą, padiktuoja patys mokiniai. Pokalbio tema yra jų pačių išgyvenimai paskutinėmis dienomis. Būna bažnytnių susirinkimų, kuriuose nagrinėjamos temos yra savyje labai geros, — tačiau ne sių abejonės, jų priekaištų. Jis

susirinkusieji. Tebūnie tai leista pailiuoti vienu pavyzdžiu dar iš prieškarinės Lietuvos. Vienam bažnytkaimy rekolekcijos. Atvyksta svečias pamokslininkas. Ir kaip tik tuo metu toj pačioj vietoj įvyksta tragedija. Vienas lietuvis policininkas, mahometonų religijos, isimylis lietuvaite katalike. Si tačiau nori ji palikti, nes nesutinka su jo pažiūromis i vedybinį gyvenimą. Tada jis ją nušauna ir pats nusišaua. Abiejų lavonai guli prie namų, pro kuriuos žmonės eina i bažnyčią. Pastovi žmonės, šurpo nukrėsti, sujudinti. Nueina bažnyčion persigandę. Visas bažnytkaimis apie tai ir tekalba. Bet rekolekcijų pamoksluose apie tai nė žodelio. Tarsi to šitame bažnytkaimy visai nebūtų įvykę. Pamokslininkas atvažiuo su savo temomis, namie paruoštomis, ir nuo jų nenutolo nė milimetru. Grįžtant prie ano Kristaus pokalbio su savo mokiniais, šis pamokslininkas buvo vienintelis, kuris nekreipė dėmesio i tai, kas šiomis dienomis atsitiko Jeruzalėje" (Lk. 24, 18), — kas tomis dienomis buvo atsitikę tame bažnytkaimy.

Apie ką reikės jam kalbėti, Kristus sužinojo eidamas su savo mokiniais i Emausą. Emauso Kristui nereikėjo. Bet jam reikėjo jo mokinių. O šie ėjo i Emausą. Tad ten ėjo ir Kristus, klausydamasis jų ginčų. Kristui tų temų nereikėjo. Bet jam reikėjo jo mokinių. Todėl jis kalbėjosi ir jų temomis.

Vienas teologijos studentas yra pasakojęs, kaip jam karo metu buvo tekę kasti apkasus kartu su kitais lietuviais, pety i petį. Jie be jokių ceremonijų išdroždavo savo nuomonę apie Bažnyčią, apie jos gyvenimą, apie santykius joje. Ano pasakojusio nuomone, kitomis aplinkybėmis, susitkę su savo klebonu ar vyskupu kokio iškilmingo pobūvio metu, apsiyrenge frakais ar smokingais, jie toli gražu to nebūtų sakę. Jie būtų buvę labai mandagūs, labai paslaugūs ir savo nuomonės apie Bažnyčią nė trupučio neišdavę. Jie būtų savo bažnytiniais vadamams palikę įspūdį, kad bažnytiniais klausimais jokių pastabų neturi.

Iškilmingi pobūviai, gražūs bažnytiniai paradai su puošniomis uniformomis yra reikalingi. Juk gyvenimas Bažnyčioje negali būti tikto, kaip tas už Bažnyčios sienų: ceremonijos būna giminingos. Bet jeigu santykiavimas vienu su kitais iškilmingais pobūviais ar paradais ir apsiyribotų — kaip tada būtų galima sužinoti, ką kas iš tikrųjų galvoja?

Kristus prie mokinių priėjo kaip paprastas keleivis, kaip kasdienios žmogus, jų žmogus. Jis priėjo kaip vienas tu, kuriam gali viską išsipasakoti, kuriuo, kaip bendrakeleiviui, gali pasitikėti. Jis jokios, ir pačios aštriausios temos (juo nusivylusių!) nevengia. Ar neapgaukinėja kartais žmonės vieni kitus tikėjimo ar bažnytinio gyvenimo klausimais, savo abejones visai nutylėdami, arba

P. Mln. (Nukeltas i 2 psl.)

Daugiau pokalbio Bažnyčioje!

(Atkelta iš 1 ps.)

visų pirma pasinformuodami, kokios nuomonės tais klausimais yra vyresnieji. Susirinkę svarstyti religinių klausimų kartais pakartoja ano gudraus žigono istoriją, kuris, paklaustas, kokio tikėjimo, pirma pasiteiravo: o koks tikėjimas čia madoje?

Kartais žmogus, paklaustas, kokios nuomonės jis yra tuo ar kitu bažnytniu klausimu, pirmiausia žiūri, kokios nuomonės jo vyresnysis. Tada jis labai elegantiškai prie jos prisiderina, tuo pačiu, deja, apgaudinėdamas savo partnerį. Jis stengiasi palikti kiek galima geresnį įspūdį, — ir tuo pačiu sukelia įspūdį, kad jokių klausimų ar problemų nėra.

Privačiuose pokalbiuose kartais tenka išgirsti visokių kritikų bei pastabų bažnytnio gyvenimo klausimais, labai pagrįstų. Bet kai tie patys žmonės susirenka viešai tu pačių klausimų svarstyti, tai nustebe išgirsti, kaip čia viskas gerai ir kaip vieni kitais turi būti patenkinti. O jeigu kas jau bandytų pasakyti vieną kitą kritikos žodį, tai jį neretai visi tūti pažūrės kaip į iššokėlį, saugydami, — kaip galima būti taip netaktingu. Tada kas gauna pirmą vietą: ne bendruomeniniai reikalai, o kas nors vyresniųjų, pagal kurį rikiuojasi visi kiti, nors vidiniai jam visai nepritardami, pagal aną garso įtaką eilėraštį:

Tai vyrutis pilnas takto,
Šis pasaulis nepažinus...
Moka niekinti mažus,
Prie didžiūnus lenkia kaktą;
Ir, jį įleidamas rūmą,
Kad nepliaukštelt kokio „nieko“.

Jis už durų — dėl švelnumo —
Saldžiakalbis ir lipnus, —
Ne tik lazda, kaliošius,
Bet ir nuo žmones palieka.

Tokių „taktingų“ asmenų dėka bažnytnio gyvenimo vadai kartais lieka akli opiems klausimams Bažnyčioje.

Kai kam gali atrodyti, kad bažnytnių tiesų pasisavinimas yra ne dinamiškas, o daugiau mechaninio pobūdžio. Užtenka jas perduoti diktanto būdu. Šitaip aktyvus yra kunigas, o pasyvus pasaulietis. Vienas kalba, o kitas pritaria. Jeigu šis metodas visada būtų sėkmingas, ko gi daugiau reikėtų?

Vienas studentas kartą vis dėlto, yra pasakęs: jeigu nori, kad aš klausyčiau, tai turi pama mane išklausti. Ar ne taip ir buvo pakeliui į Emauso kaimą?

Vienam jaunimo suvažiavime teko girdėti tokią pastabą: jaunimas priešinasi atmosferai, kurioje jis nuolat laikomas nesubrendusiu žmogumi. Jo žodžiais, Bažnyčia tave augina, bet neleidžia užaugti.

O kita lietuvių pasisakė, kad Mišios jai virstančios nuobodžiu monologu. Ji prašė suaktyvinti publiką, susirinkusią Mišiu. Ji reikalavo šeimyniškesnės atmosferos.

Iš tiesų, kartais žmogui priprasti prie Bažnyčios klaido ir patį liturgiją, šaltai atliekama, prakalbanti daugiau į jo protą kaip į jo širdį. Yra žmonių, kurie ieško meilės, kurie ieško šilumos, ieško širdies, tačiau, atėję į pamaldas, pasijunta nelyginant šaldytuve. Jie išeina iš pamaldų nesusilėję dėl to, kad apeigos kartais praeiviai pro juos, kaip ne jiems skirtos, paskutiniomis dienomis ką nors skaudaus išgyvenusiems, kuo nors nusivylusiems, ar ko nors ypatingo laukiantiems, kokių neeilinių klausimų turintiems. Būna žmonių, kartais kitų įskaudintų, užgautų, nesuprastų. Atsvaros, supratimo, atsakymo jie ieško pamaldose. Jie ieško žmogaus, kuris susidomėtų tuo, kas yra įvykę paskutinėmis dienomis jų „Jeruzalėje“.

Šiandien daug kalbama apie ekumenizmą, apie bendravimą,

pavyzdžiui, su evangelikais, apie suartėjimą vienu su kitais. Bet ar pakanka to „ekumenizmo“ savo pačių tarpe? ar nepasitaiko kartais izoliavimosi vienu nuo kitų? Kartais net klasių sąmonės? Ar pasiseka kalbėtis vieniems su kitais bažnytnio gyvenimo klausimais ir tada, kai nuomonės viena nuo kitos skiriasi? Juk jeigu meldžiasi visi į vieną visų Tėvą danguje, tai kodėl turėtų tapti vieni kitiems viršilomis kareivinių kieme? Kareivinių stilius tik atbaido vienus nuo kitų.

Tiesa, dieviškoji tiesa yra apreiškta, o ne nubalsuota kokiam seime. Bažnyčios vadams yra pavesta tą tiesą nuolatos priminti. Jie vadovauja, tą tiesą skelbiant. Tačiau bažnytniniai vadai kalbėtu kaip į šulinį, jeigu jų žodžių neįprastai tikinti Dievo tauta. Gi apie šią apaštalas Paulius štai ką sako: „mes tikime ir todėl kalbame“ (2 Kor. 4, 13). Tikėti pagal šią šv. Rašto vietą reiškia kartu ir kalbėti, o ne visą laiką tylėti.

Tada kyla klausimas: ar tikintieji turi galimybių, ar jiems yra duodama galimybių, progų išsikalbėti, pareikšti savo nuomones, o kartais net ir abejones? Ar nėra mūsų tarpe per daug monologinės praktikos, kurią jau savo laiku yra palaidojęs pats Viešpats pakely į Emausą? Užtenka suskaičiuoti anos šv. Rašto vietos žodžius. Evangelistas Lukas Kristaus mokinį nuomonės, abejones, priekaištus, skundus perduoda 180 žodžių, o Kristaus atsakymą vos 43-mis, taigi kone ketvirtadaliu. Čia krinta į akis nelygė kiekio atžvilgiu.

Būdavo sueigu, kuriose vieni tik kalbėdavo, o kiti tik klausydavo — kadangi šie buvo eiliniai tikintieji. Tokios sueigos išugdė monologinę (vienos krypties, vienos linkmės, kaip kad būna kai kuriose miesto gatvėse) praktiką, į kurią dabar yra neišgydomai įpratusi dalis tikinčiųjų. Šiandieniniai monologai tokią praktiką palaiko. Kalba elitas, išsiprusinęs teologijoje, o klausosi teologinių mokyklų nelankiusieji, neturėdami galimybių paklausti, kaip ir kodėl ir kuo savo teiginius remi. Tokia praktika neretai nuveda į stagnaciją, sustingimą. Monologas pasidaro nuobodus, nes jis pavirsta mechanizmu kokio nors dalyko kartojimu, nesistengiant sužinoti, kas darosi klausytojų galvose, kokie klausimai jiems kyla to ar kito dalyko klausantis. O tai jau labai apskunkina pačios tiesos pasisavinimą.

Naujas Testamentas rodo visai ką kitą. Apaštalas Petras savo laiku rašė tikintiesiems: „Sventai sergėkite savo širdyse Viešpatį Kristų, visuomet pasirušę įtikinamai atsakyti kiekvienam klausančiam“ (1 Petro, 3, 15).

(Pasirodo, kad atsakyti galima ir neįtikinamai)

Apaštalas reikalauja sugebėjimo argumentuoti. O tai įmanoma tik tada, kai yra galimybių tą ar kitą tiesą pasisavinti pokalbio būdu, tai yra abejones ar priekaištus leisti išnagrinėti ir atitinkamai įtrikuoti į skelbiamos tiesos kontekstą. Jau pats tikėjimas reikalauja pokalbio. Pokalbiu jis laikosi. Be pokalbio vienu su kitais jis silpsta, kaip ir be bendros maldos. „Visa išstikite ir, kas gera, pasilaikykite“, rašė apaštalas Paulius Tesalonikos krikščionims. (1 Tes. 5, 21). Paliepimas visa tirti yra adresuotas ne vienam kuriam asmeniui, o visiems tikintiesiems. Tas pats apaštalas Paulius vėl yra rašęs, kad „kad kiekvienas turi iš Dievo savo dovana, vienas šiknia, kitas kitokia“ (1 Kor. 7, 7). Nesikalbėti su kitu tad reikėtų nepripažinti jo dovanos, gautos iš Dievo, — nepripažinti šv. Dvasios veikimo ir jame. O tai jau reikėtų priešintis šv. Dvasiai, da-

Albrecht Duerer (vokietis, 1471-1528)

Sv. Jonas, sv. Petras, sv. Paulius ir sv. Morkus (dipiktis) Pinakotek, Munchene.

linančiai savo dovanas visiems ir nerezervuojančiai jas kuriam vienam. II Vatikano susirinkimas teigia, kad Kristus ne tik hierarchija, bet ir pasauliečius „pavadanoja“ tikėjimo nuovoka bei žodžio malone (Bažnyčia, 35).

Aišku, kad nėra kokių pramomų kalbėtis ar tartis su įvairių nuomonių žmonėmis, jų nuomones imant rimtai. Tačiau Kristus sako, kad kiekvienas netų savo kryžių. Tuo kryžiumi vargu ar galima suprasti vien ligas, vien nelaimes, likimo smūgius bei panašius vargus. Čia reikia suprasti ir tuos kryžius, kuriuos žmonės tampa vieni kitiems, būdami ne tos pačios nuomonės taisyti kitais klausimais, — užimdami ir kitokias pozicijas. Juos pakęsti — tai irgi nešti kryžių sunlių pokalbių pavidalu, varginan-

čių diskusijų būdu. Bet kaip dažnai kyla pagunda tokius „kryžius“ mesti į pašalį.

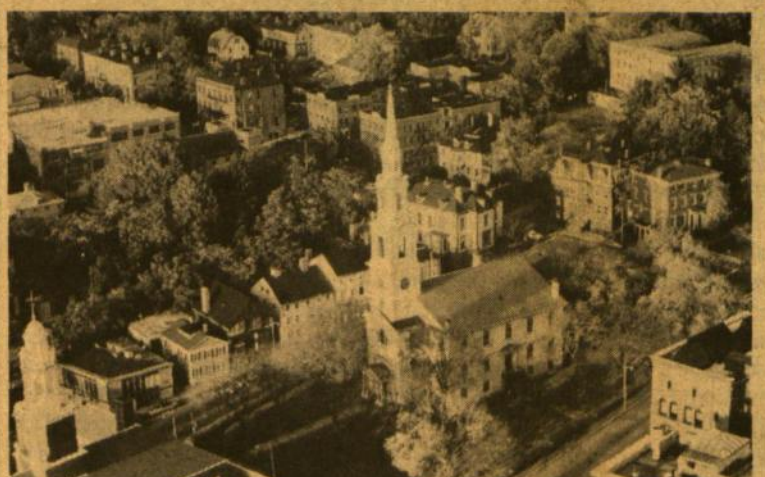
Kelias į tiesą kartais gali būti gana sunkus. Bet jis vis dėlto yra kelias į tiesą.

Todėl II Vatikano susirinkimas reikalavo draugiškumo visų su visais. Jis sako: „Iš draugiško santykiavimo tarp pasauliečių ir ganytojų reikia laukti daug naujos Bažnyčios. Jis pasauliečiuose stiprina atsakomybės jausmą, ugdo užsidedimą, jų jėgas lengviau įjungia į ganytojų darbą. O ganytojai, pasauliečių patyrimo padedami, pajėgia aiškiau ir tinkamiau spresti tiek dvasinius, tiek laikinius reikalus. Tuo būdu visa Bažnyčia, visų savo narių stiprinama, sėkmingiau atlieka savo uždavinį — nešti pasauliui gyvybę“ (Bažnyčia, 37).

Uosio Juodvalkio paroda Chicagoj

Uosio Juodvalkis, buvęs Chicago apylinkės gyventojas, grįžta iš Providence, Rhode Island su savo fotografijų paroda: „Galerijos“, 744 N. Wells, nuo rugs. 29 d. iki spalio 18 d. matysime daugiau kaip 50 didelio formato spalvotų fotografijų, kurias jis padarė, ruošdamas knygą apie Brown universitetą.

Brown University, įkurtas 1769 Providence, Rhode Island, 1975 m. nutarė išleisti meniška knygą apie save, ir pasamdė Juodvalkį nufotografuoti pastatus ir studentų gyvenimą. Tris metus jis dirbo, surinko kelis šimtus nuotraukų. Prieš kelis mėnesius pasirodė ir rezultatas — Brown: A Pictorial Album, 10" x 12" knyga su 87 spalvotomis nuotraukomis, suredaguota Robert M. Rhodes. Puikios fotografijos — skaidrios, žydrios, romantiškos.

Uosio Juodvalkis

Brown universiteto, Providence, Rhode Island, senųjų 18 ir 19 amž. pastatų bendras vaizdas

Savo identiteto beieškant

„Bridging the Gap“ projekto (žiūrėk: Draugo kult. priedas 1980. VII. 5 d.) antras ir žymiai platesnis apimties pasitarimas įvyko š.m. rugsėjo 12 ir 13 dienomis Pietų Illinois universiteto patalpose Carbondale mieste, apie 340 mylių į pietus nuo Chicago. Pasitarimuose, kurie tęsėsi dvi dienas, latvių dalyvavo prof. Janis Penikis, dėstęs South Bend universitete politinius mokslus ir ponia Ilze Šimanis, „Čikagos Žinias“ redaktorė; estų — ponia Hilja Pikat, rašanti disertaciją iš baltų dramaturgijos Illinois universitete Urbanoje, lietuvių — Anatolijus Kairys. Paul Gibson dalyvavo „Action“ organizacijos vardu, o iš Illinois Humanities Council, kaip visos programos prižiūrėtoja — dr. Kristina A. Valaitytė, viena iš direktorių, atvykusi iš Urbanos — Champaign, kur ji profesoriauja; ji taip pat redaguoja IHC reguliariai leidžiamą biuletinį. Be šių asmenų, aktyviai reikšėsi dr. A. Straumanio asistentė Maria Jaskot ir sekretorė Nancy, rašiusi pasitarimų protokolą. Pasitarimams vadovavo dr. Alfredas Straumanis. Trumpiems momentams — susipažinti — įeidavo ir išeidavo ir kiti, turintys ryšį su šios programos ruošia bei vykdymu, bet nei jų pavardžių, nei einamųjų pareigų sužinoti neteko.

Posėdžiams programą paruošė ir posėdžiams vadovavo „Bridging the Gap“ projekto organizatorius dr. A. Straumanis, latvis, nuoširdus estų ir lietuvių draugas, baltų dramos Amerikoje propagatorius. Pirmos dienos posėdžių laiką užėmė: a. susipažinimas, trumpa spaudos konferencija, nuotraukos (fotografavo dr. A. Straumanio sūnus Andris); b. pasirošimas „taped panel“ diskusijoms (kas ir ką kalbės); c. filmos „Ferdinandas ir Sibilė“ per žiūrą (žiūrėkite nurodytą Draugo straipsnį, kur smulkiau šis filmas buvo aprašytas) ir d. video pokalbis filmų studijoje arba „taped panel“ prieš tris filmavimo kameras. „Panel“ moderavo dr. A. Straumanis, o nariais buvo P. Gibson, J. Penikis, H. Pikat ir A. Kairys. Šis vienos valandos ilgumo video metodą susuktas

filmas bus rodomas įvairiose etninėse grupėse Amerikoje, Kanadoje, net Europoje ir kituose kon-

Savo identiteto ieškojimas Pietų Illinois universitete, Carbondale mieste, aptariant. Iš kairės į dešinę: Ilze Šimanis (latvė), Anatolijus Kairys, Hilja Pikat (estė) ir dr. A. Straumanis (latvis). Nuotr. Andrio Straumanio

tinentuose. Šiandien „etnikų“ ar „egzilių“ problema yra virtuosi tarptautine problema — jie skaičiuojami jau milijonais. Ju yra visuose kraštuose. Penktadienio pasitarimai baigėsi 9 val. vakaro.

„Bridging the Gap“ projektas iš esmės taikomas jaunajai kartai — antros, trečios ir net ketvirtos generacijos jaunuoliams, gimusiems jau egzilėje. Tokiems gana sunku, kartais neįmanoma prisitaikyti daugiakultūrinėje visuomenėje, atrasti savo vadinamą „identitetą“. Dr. A. Straumanio nuomone, drama gali būti viena iš priemonių tokiame identitetei surasti, jo pagrindinis tikslas yra konkreti talka įvairioms etninėms grupėms rasti tarpusavyje bendrą kalbą, geriau vieni kitus pažinti, įvairias kultūras įvertinti. Nors pats „akultūrizacijos“ terminas buvo gerokai kritikuotas kaip neaiškus ir nežinia ką reiškiantis, tačiau patinčių grupių suartėjimo bei susipratimo idėja priimtina ir puoselėtina. Projekto tikslas todėl būtų ne tiek trečiaja, jau čia gimusia karta „akultūrizuoti“, kiek padėti jai orientuotis vietos kultūroje, pozityviai reikštis dvikalbėje ar net trikalbėje visuomenėje, sąmoningai aklimatizuotis, tai yra prisitaikyti prie visuomenės, nustoiant savo tėvų etninės kultūros, ir A. Egličio „Ferdinandas ir Sibilė“ video filmas verčia išimtinai simboliškai bei alegoriškai, kur daug klausimų palikta neatsakytų, kaip tik dėl to, būtent, pačiam žiūrovui leisti apsispręsti: ar jis pasirenka asimiliaciją, ar pasiilieka artčiausio tėvų kultūrinį šaknų.

Tad šeštadienio pasitarimai, pasidėję 10 v. ryto ir pasibaigę 10 v. nakties, su 2-jų valandų

pertrauka pietums, kaip tik ir sukos apie būdus ir priemones, kaip tokias ar panašias problemas paskleisti visuomenėje. Būtu per ilgą, galbūt ir nereikalingą, detalai aprašyti visų nuomones ar pareiškimus — diskusijos buvo ilgos ir karštos. Tėpažymėsiu, kad buvo kalbama apie programų turinį, procedūrą, etninę grupių pažinimą, susirinkimų vietas ir formas, jiems priversti. Nutarta sušaukti dar vieną plataus masto posėdį Chicagoje š. m. gruodžio mėn. vidury, kuriame dalyvautų miesto ir gubernatoriaus atstovai ir ten bus paryti galutinai sprendimai. Prie lietuvių atstovus pageidavo, kad lietuvių susirinkimas būtų pralvestas lietuvių kalba ir kad vadinamoji „panel“ būtų sudaryta iš vieno lietuvių, kad lietuvių susirinkime nėra reikalo dalyvauti miesto ar valstybės atstovams, nes tada reikėtų kalbėti angliškai, o angliškai ne visi gerai supranta. Gal daugelis ir heatėitų sužinoję, kad susirinkime bus kalbama angliškai. Kadangi etninę grupių susirinkimams sušaukti ir prarvesti reikia lėšų, o lėšų jau nedaug likę, tikimasi gauti papildomai iš vietinių įstaigų, blogiausiu atveju — iš pačios etninės grupės turės tai finansuoti.

Vakare ponia Biruta ir dr. A. Straumaniai pakvietė visus dalyvius į savo namus — artimesnės susipažinimo ir pabendravimo pobūviui. Prieš vaizės čia pirmą kartą visiems buvo parodytas praėjusių naktį susuktas vienos valandos filmas ir pasidžiaugta jo pasisekimu: geri paveikslai, aiškūs garsas, profesionališkas trijų filmuotojų darbas.

Lietuviškoji visuomenė bus dar plačiau painformuota šiuo metu gale.

fotografų kasmetinė parodoj jaunimo centre. Jis pats dabar išrinko nuotraukas iš savo kolekcijos ir jas išaiškino šiai parodai. Ne visos jos yra ir knygoj, yra ir tokių, kurios nepateko į leidinį.

Uosio Juodvalkis, 33, gimė Vokietijoje 1947 m. Tėvai įsikūrė East Chicago, Ind., jam bebūnant 2 metų. Ten jis užaugo ir jau pradžios mokykloj pasirodė savo moksliniais gabumais, laimėdamas kelias premijas studentų „science fairs“. Baigė ČALM 1962 m., priklausė Neo-Lituanams ir lankė Chicago universitetą, chemijos kursus. Pamatė „Blow-Up“ filmą 1968 m., pradėję

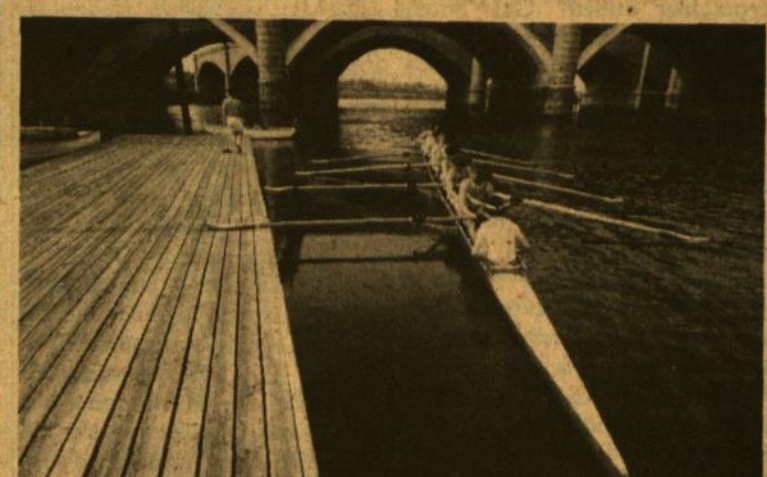
jo fotografuoti ir jau sekančiais metais Chicago universitetas spausdino jo nuotraukas savo žurnaluose. Jis tada rimtai pradėjo mokytis fotografijos meno ir tuo pačiu dirbo keliose fotografijų laboratorijose mieste.

Išsikraustė į Rhode Island 1971 m., kai Brown universitetas pasiūlė jam oficialaus universiteto fotografo poziciją. Tas pareigas jis ėjo beveik dvejus metus. Per tą laiką Uosio pastebėjo, kad apylinkėje nebuvo tinkamų laboratorijų profesionalams fotografams filmus aiškinti. Tada įsteigė savo laboratoriją namuose su draugu. Po trumpo laiko tas užsiėmimas užėmė

daugiau laiko, negu tarnyba, ir jis paliko universiteto darbą. Jomone, ColorLab, greit augo ir aptarnavo ne tik profesionalus ir studentus Rhode Island valstybės, bet ir New Yorko ir Bostono turėjo apšiai klientų.

Po kiek laiko atostoginės mėgėjų ir šeimyninės vaikų fotografijos per daug kliudė darba pačioj laboratorijoj, tai jis su žmona Liza atidarė „PDQ photo“, krautuve mėgėjams. Toks buvo pasisekimas, kad po metų uždarė antrą PDQ kitoj miesto daly ir dabar planuoja trečią kokią patimone. Šiuo metu Juodvalkis yra savininkas didelio ColorLab pastato miesto centre, kuriame nuomoja vietas ir restoranai, ir raštinės, ir savo trijose laboratorijose jis turi apie 35 tautnautojus.

Pereitais metais Uosio studijavo Rhode Island School of Design, medžio apdirbimą su žinomais meistrų. Jo kruopštus darbas ir meniškas sugebėjimas pasirodo kiekvienam kampely. Jis dabar yra prityres dailidė ir savo namams jau pasistatė kelis stalus, kėdes, spintas ir kitokių baldų egzotiką, žavingų medžių kruopštus darbas ir meniškas sugebėjimas pasirodo kiekvienam kampely.

Uosio Juodvalkis

Brown universiteto Iriduotojų komanda „treniruojasi“

Viktorija Kašubaitė-Matruonga

Marburgą ir dr. Povilą Reklaitį aplankius

JURGIS GIMBUTAS

Šių metų pavasario kelionėje po Vokietiją teko aplankyti Marburgą (Marburg an der Lahn). Čia jau nuo 1961 metų gyvena dr. Povilas Reklaitis, žinomas ne tik „Draugo“, bet lietuviškų mokslinių ir kultūrinių žurnalių skaitytojams iš jo studijinių straipsnių Lietuvos meno istorijos, kartografijos ir panašiomis temomis. Patsai Marburgas yra demesio vertas Kasselio apygardos miestas Hesseno krašte. Viduramžinių senamiestį dominuoja čia pat ant uolų kalno pasistipusi pilis, kurioje 1122 — 1604 m. rezidavo Hesseno landgrafai. Marburge yra pirmasis protestantų universitetas Vokietijoje, įkurtas 1527 metais. XVII amžiuje čia buvo duodamas stipendijos ir lietuviams evangelikams — reformatams studijuoti. Miestą puošia didžiulė XIII amžiuje statyta gotikinė Šv. Elžbietos bažnyčia, kurioje tebestovi tos tiuriningės šventosios mauzoliejus. Greta bažnyčios yra išlikusių vokiečių kryžiuočių ordino dvaro pastatų, jų tarpe plyti mūro kelių aukštų kėpykla. XIII — XV a. čia buvo ordino bazė, kurioje buvo planuojami ir remiami kryžiuočių karai su prūsais ir lietuviais.

Dr. Reklaitis su žmona Astrida ir dviem dukrelėmis, Aldona ir Lieta, gyvena Marburgo pakraštyje, nedideliame namelyje, kur telpa labai turiningas archyvas ir biblioteka, vad. „Litauen — Archiv — Reklaitis“ (LAR). Čia sutelkta šiek tiek Vilniaus universiteto ar jėzuitų XVII — XVIII a. leidinių, nemažai nepriklausomos Lietuvos knygų ir žurnalių, visos lituanistinės enciklopedijos, svarbesnioji išeivijos literatūra, periodika ir lituanika kitomis kalbomis. Yra turtingas ikonografijos ir grafikos rinkinys, istoriniai žemėlapių, rankraštinės medžiagos ir memorialų. Dalis LAR turto perduodama J. G. Herderio institutui, kur dirba Povilas Reklaitis. Numatoma, kad ateityje ir daugiau jo rinkinių galės perimti instituto bibliotekai ir archyvai.

Dr. P. Reklaičio tėvas dipl. jūrų inžinierius Viktoras Reklaitis buvo pramonininkas Kaune ir Lietuvos Baltijos Lloyd laivininkystės bendrovės pirminkas. Jis mirė 1942 metais. Povilo brolis Mečys, baigęs inžineriją V. D. universitete Kaune, žuvo Rytprūsiose 1945 metais. Motina B. Reklaitienė, ilgai gyvenusi Chicagoje, dabar gražiai įsitaisiusi Marburge, naujuose senelių namuose. Ji tebėra uoli lietuvių spaudos skaitytoja. Dr. Povilo sveikata, deja, yra ne per geriausia, bet žmonos padedamas, jis visą savo laiką skiria lituanistiniams darbams rašyti ir savo archyvai tvarkyti bei jį papildyti. Tą lituanistinę medžiagą yra sistemingai suklasifikuota, sukatologuota ir patogiai sudėta į lentynas. P. Reklaičio išspausdintų knygų, brošiūrų ir straipsnių bibliografija siekia šimtą vienetų, o pridėjus lietuvių enciklopedijos ir Enc. Lituanica straipsnius, jau nebesuskaitoma. Artimiausio daktaro projektai, kuriems medžiaga jau surinkta, ar spaudai paręngti, yra:

1. Apie Vilniaus universiteto 400 metų atžymėjimą pasaulyje. Studija užsakyta Herderio instituto, kurio bibliotekos patalpose 1979 metų pavasarį buvo dr. Reklaičio surengta VU jubilijinė paroda.

2. Apie Faber du Faur, Napoleono karininką, nupiešusį Lie-

Marburgo senamiestis pilies fone

tuvoje apie 20 vaizdų. Jau atiduota „Kario“ žurnalui. 3. Zalcburgiečiai — Sambrai Lietuvoje. Numatyta „Aidams“.

4. Apie Birutės Vytautienės portretą autorius Johanną Nepomuką Enderį, XIX a. pradžios austrų tapytoją. To portreto originalio plieno graviūra yra LAR rinkinyje.

5. Kasmet rašoma „Litauische Bibliographie im Auswahl“. 1977-78 metų bibliografija jau atiduota Herderio instituto žurnalui „Zeitschrift fuer Ostforschung“.

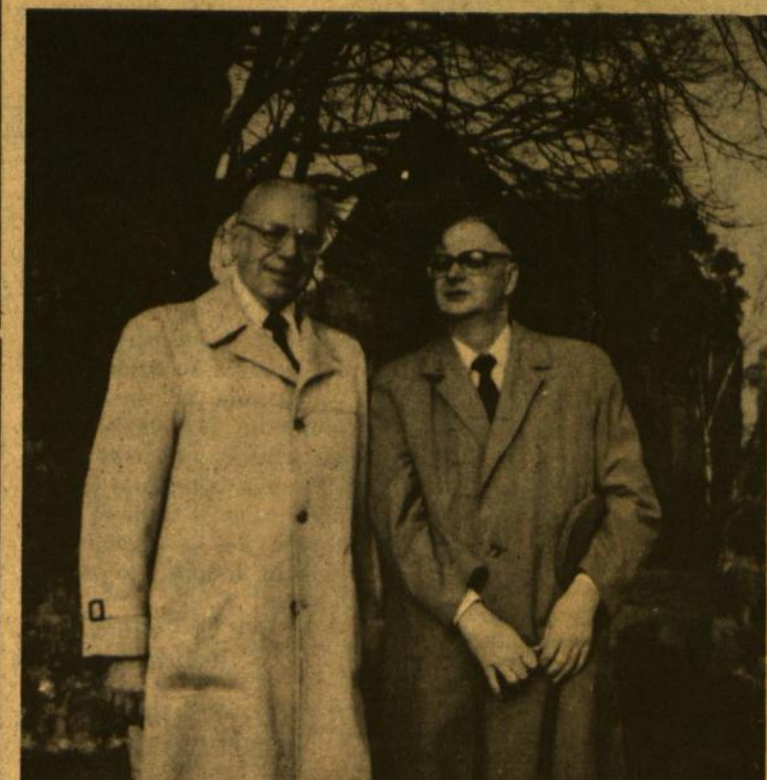
Dr. Reklaitis aprodė Herderio instituto įstaigas ir supažindino su skyrių vedėjais. Instituto patalpose stovi pakilioje vietoje Marburgo pilies atšlaitėje. Johann Gottfried Herder (1744 — 1803) buvo vokiečių rašytojas ir istorijos filosofas, Goethės draugas, kurį laiką gyveno Rygoje. Herderis, nusisukdamas nuo apšviesto epochos racionalizmo, ieškojo istorijos ir kultūros pagrindų tautų dvasioje. Susipažinęs su rytinės Europos tautų kultūrinėmis apraiškomis, Herderis kėlė tų tautų savaimingumą ir vertę, tuo būdu skatindamas jas tyrinėti. Jo vardu pavadintas mokslinis institutas, įkurtas Marburge 1950 metais šioms tikslams: tyrinėti vidurio rytinės Europos praeitį ir dabartį su specialiu dėmesiu buv. Rytprūsiams, Pomeranijai, Silezijai, Lenkijai, Čekijai ir Pabaltijui. 1979 metų Herderio instituto informacinėje brošiūroje jo tikslai nusakyti trimis žodžiais: Sammlungen — Forschungen — Veroeffentlichungen (rinkiniai — tyrinėjimai — spausdinti leidiniai). Institutas turi septynis skyrius: biblioteką, spaudos archyvą, paveikslų archyvą, žemėlapių rinkinius, archyvalijas, leidyklą ir administraciją. Instituto direktorius yra prof. dr. Roderich Schmidt.

Dr. P. Reklaitis dirba bibliotekoje. Jo žinioje yra Lietuvos, lietuvių ir kiti Pabaltijo rinkiniai. Gaunama literatūra mainais iš Rygos, Talino ir Vilniaus Mokslų akademijų bibliotekų, iš įvairių teikėjų Vakarų Europoje bei Amerikoje. Šiuo metu biblioteka turi apie 180,000 knygų ir reguliariai gauna apie 1300 pavadinimų periodikos. Šalia savo katalogo, Herderio instituto biblioteka veda centralinį rytinės vidurio Europos katalogą, vad. Gesamtkatalog Ostmittel-

europa, kuriam registruojama apie trisdešimties Vakarų Vokietijos bibliotekų turimi dalykai. Bibliotekos vedėjas yra dr. Horst von Chmielewski.

Spaudos archyvas, kurio vedėjas yra Heinrich Mrowka, turi apie 11,000 bylų su iškarpomis ar fotokopijomis, sutvarkytas pagal objektus. Svarbesniųjų laikraščių komplektai yra įrašomi. Iš lietuviškosios periodikos komplektuojama „Europos lietuvis“, „Dirva“, „Laisvoji Lietuva“, „Tėviškės žiburiai“, „Tiesa“, „Literatūra ir menas“, Tarybinis mokytojas. Žurnalai grupuojami ir komplektuojami atskirai. Paveikslų archyve yra apie 220,000 fotografijų, atviručių, grafikos paveikslų, skaidrių, negatyvų. To archyvo vedėjas dr. Dieter Grossmann norėtų papildyti gana skurdų lituanistikos paveikslų rinkinį. Ketinama jam pagelbėti. Žemėlapių rinkinyje yra apie 22,000 vienetų. Juos ieškojo istorijos ir kultūros pagrindų tautų dvasioje. Susipažinęs su rytinės Europos tautų kultūrinėmis apraiškomis, Herderis kėlė tų tautų savaimingumą ir vertę, tuo būdu skatindamas jas tyrinėti. Jo vardu pavadintas mokslinis institutas, įkurtas Marburge 1950 metais šioms tikslams: tyrinėti vidurio rytinės Europos praeitį ir dabartį su specialiu dėmesiu buv. Rytprūsiams, Pomeranijai, Silezijai, Lenkijai, Čekijai ir Pabaltijui. 1979 metų Herderio instituto informacinėje brošiūroje jo tikslai nusakyti trimis žodžiais: Sammlungen — Forschungen — Veroeffentlichungen (rinkiniai — tyrinėjimai — spausdinti leidiniai). Institutas turi septynis skyrius: biblioteką, spaudos archyvą, paveikslų archyvą, žemėlapių rinkinius, archyvalijas, leidyklą ir administraciją. Instituto direktorius yra prof. dr. Roderich Schmidt.

Archivalijų skyrius sustiprėjo, kai nuo 1977 metų pradžios jo vedėju paskirtas jaunas istorikas Peter Woerster, kuris rūpinasi perimti saugojimui draugijų, veikėjų bei mokslininkų paliktus rankraščius, nespausdintus darbus, laiškus. Tokiu būdu renkami ir Pabaltijo kraštus bei tautas liečią rankraščiai lietuvių, latvių, estų kalbomis. Jau gauti

Povilas Reklaitis (dešinėje) ir Jurgis Gimbutas šių metų pavasarį Marburge

Vladas Šlaitas

SEŠIASDEŠIMTUOSE METUOSE

Dabar esu panašus į gruodžio mėnesio saulę, kuri šviečia, bet nesusildo. Dar praeis keli metai ir būsiu jau gražiai išskelavęs į kitą, gražesnę pasaulį. O kol kas gyvenu ir džiaugiuosi savo gyvenimu. Tokios paprastos smulkmenos, kaip kava ir gerų cigarečių dūmai prieš miegą, mano metuose atneša saldžią širdies paguodą. O, palaiminti mano meilės ir mano svajonių, debesų ir saulėleidžio gluosnių prisiminimai! Viskas liko lygiai kaip buvo prieš daugelį metų, be mažiausio pasikeitimo ir nuotolio ženklų. Tegyvuoją mano svajonės ir tegyvuoją mano šviesūs ir Dievo malonės paženklinti metai!

SALDUS GRAUDUMAS

Ant stalo rankraščiai. Tai mano seni eilėraščiai. Ir saulė. Tai pasenusių mano eilėraščių skaitytoja. Ir toks saldus gaudumas apima mane, kai saulė kiekvieną rankraštį paglosto ir išseina.

UKMERGĖ VASAROS NAKTĮ

Ji pasikeisdavo. Nakties metu jįdai man būdavo nakties gražuolė. Jos visos gatvės bėgdavo tolyn į šviesią vasaros nakties kelionę.

Jos paslaptingi vasaros plaukai mane užburdavo kaip gluosnių nuolankumas. Ir tykiai tykiai plaukdavo dangum skaisčius vasaros nakties mėnulis.

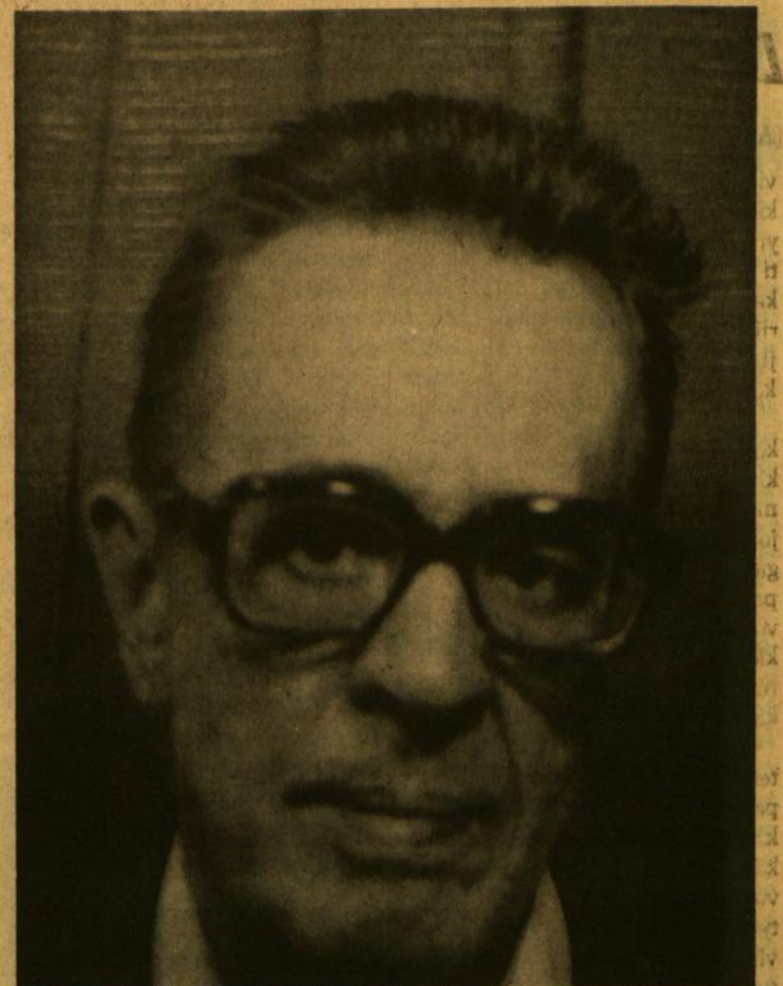
NIEKAS NIEKADOS NEPRAEINA

Visa tai, kas kada nors tam tikru savo laiku ir tam tikroje savo vietoje yra atsitiškė, visa tai tam tikroje savo vietoje ir pasilieka. Pavyzdžiui, mano mirusio tėvo ašaros, kai mano tėvas buvo išėjęs iš proto, arba mano mirusios motinos ašaros, kai mano motina iš ukmergiškės geležinkelio stoties mane amžinai išlydėjo, visos tos mano mirusio tėvo ašaros ir mano mirusios motinos ašaros su manim pasilieka, nes nė mažiausia smulkmena, kuri kartą mano gyvenime yra buvusi, niekada nepraeina. Štai kodėl aš į mirusiųjų gyvenimą žiūriu lygiai kaip į gyvenančiųjų gyvenimą, nes jei būtų kitaip, tai tada mūsų visas gyvenimas būtų tiktai apgailėtina tuščias dalykas.

dr. K. Wagnerio raštai apie 1925 — 1930 metais jo atliktus tyrinėjimus Nemuno pilvietėse, archeologo prof. Engelio palikimas, Onos Šimaitės susirašinėjimas su Žibuntu Mikšiu, latvių istoriko Vigrabs ir estų filologo O. We-

bermanno rankraščiniai palikimai.

Dr. Reklaičio darbo kambarį lengva rasti iš centrinės laiptinės, su jo pavarde prie durų. Šalia jo rašomojo stalo kabo Lietuvos žemėlapis ir lietuviškas kalendorius, o lentynose laukia naujausi lietuviški leidiniai katalogavimo ir vokiškų santraukų. Bibliotekos moderniai tvarkomose magazinuose yra ištisos lentynos lietuviškų knygų, kurių tarpe šalia pokarinių leidinių saugomi jau retenybėmis pavirtusių senesnių leidinių, pvz. Mažosios Lietuvos „bybelių“ ir „kalendrių“ rinkinys, gautas iš tilžiškio mokytojo Kairio. Yra čia ir Mielckės vokiečių — lietuvių kalbų žodynas su garsioju Kantto priedu (1801 m.). Gausu literatūros lenkų kalba apie Lietuvą, pradedant Strykovskiu ir bendrųjų seimų D. Lietuvos Kun-tės „konstitucijų“ XVII spaudinių bei Lietuvos Statuto IV laida (lenkų kalba, Vilniuje 1693 m.). Yra naujausi Lowmianskio, Ochmanskio, Kosmano ir pan. publikacijos. Parankinės bibliotekos salėje ryškiai matomos lietuviškos enciklopedijos, didelis lietuvių kalbos žodynų rinkinys, Vaclo Biržiškos „L. u-

Poetas Vladas Šlaitas, kuriam šiandien (rugsėjo 27 d.) suėjo 60 metų. Rašytojas nuo 1947 metų gyvena Londone, Anglijoje. Vladas Šlaitas yra vienas iš ryškiausių 1920 metų kartos mūsų rašytojų, pokario metais nauja kūryba atšviežinęs lietuvių literatūrą, įprasminęs lietuvių kultūrinį gyvenimą ir vis dar jį papildantis naujomis knygomis. Jubilatas yra išleidęs šiuos savo eilėraščių rinkinius: „Žmogiskosios psalmės“ (1949), „Ant saulėgrąžos vamzdžio“ (1950), „Be gimto medžio“ (1962), „Antroje pusėje“ (1964), „Širdies paguoda“ (1965), „34 eilėraščiai“ (1967), „Aguonų gaisras“ (1969), „Pro vyšnių sodą“ (1973) ir „Nesuvėję malonėje“ (1978). Po 19 amž. Vienaširdžio naujojo mūsų literatūros Vladas Šlaitas yra pats asmeniškiausias ir jausmingiausias lyrikas. Tačiau katarsišku gaudumu apdėti Vlados Šlaito religiniai, melli, praeinančio gyvenimo ir net mirties posmai laisvojo eilavimo ir tiesioginio žodžio paprastumu tampa giliai bendražmogiški ir laudina daugelį skaitytojų.

RUGSĖJO MĖNESI

Laiko metmenys bėga ir bėga. Rugsėjo mėnesį saulė leidžias labai iš lėto. Tave prisimenu. Ir aš mane apima lengvas aguonų miegas.

MEDINIAI LAIPTAI

Mediniai laiptai neveda niekur. Jie pasilieka stovėti vis toje pačioje savo vietoje. Tik tai vaikystės mediniai laiptai bėga ir viršų, o senatvė bėga į apačią. Bet visa tai taip atrodo tiktai pagal greitai prabėgančių meškaitių ir kūno nuovarių.

O kol kas vis labiau ir labiau mane vargina laiptai, ypač kai reikia lipti ir trečią aukštą. Tačiau tai yra bendras mūsų visų likimas. Daug kas mėgsta senatvę kalbėti apie gyvenimą ir apskritai apie rašymą, o aš mėgstau kalbėti apie gyvenimo būdą ir apie rašymo būdą, nes tiktai tai, kaip mes gyvename paprastą ir kasdienišką savo gyvenimą arba tai, kaip mes rašome savo prozą arba eilėraščius, gali įprasminėti arba sugriauti gyvenimą.

MŪSŲ KALBA Lyginamieji posakiai

Lyginamieji posakiai ligi šiol yra skiriami kableliais nevienodai. Jų skyrybai suvienodinti lietuvių kalbos komisija Lietuvoje siūlo:

Sakinio dalimis einantys lyginamieji posakiai kableliais neskiriami, pvz.: Pasisveikino lyg broliu su seseria. Ir akis jos ne tokia šviesi kaip ankščiau. Loviai buvo ilgesni nei žmogaus ūgio. Geriau žvirblis rankoje negu briedis girioje.

Tačiau šalutiniai sakiniai, turintieji tarinį, kableliais skiriami: Ir linksniau suplakė širdis, akyse prašvito, lyg saulė skaisčiau nušvito danguje. Bet kableliais

neskiriami posakiai su numanomuju tariniu: Akys kaktose švietė kaip saulė. Šnypščia kaip gyvatė. Gieda kaip gaidys.

Lyginamasis posakis, einantis po pažymimojo žodžio priedėliu arba aiškinamąja bei pridurtine sakinio dalimi, kableliais išskiriamas: Aplink jį, kaip žymiausių kaimo žmogų, susėdė kaimynai. Visam kaimui, kaip ir dvarui, jis buvo tikras Mykoliukas. Šalta jo kalba, lyg nenoromis, nepadarė įspūdžio.

Stasys Barzdukas (Vincas)

● LIETUVIŲ DIENOS, 1980 m. rugsėjo mėn., Nr. 7. Redaguoja Redakcinė kolegija. Leidžia ir administruoja Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Metinė prenumerata JAV — 18 dol., Kanadoje — 20 dol.

Nuomonės ir pastabos

Kučionų ir Lapinskų vertinant

Aleksandras Kučionas, recenzuodamas „Drauge“ Santaros - Šviesos suvažiavimo muzikinę dalį, savo straipsniui pasirinko taiklų antraštę. Jei atversite žodyną prie žodžio „tabor“, sužinosite, kad tas žodis apibūdina mažą būgną, kurį švilpnės grojikas mušdavo kaip ritminį akompanimentą. Savo recenzijoje, A. Kučionas taip ir apibūdina D. Lapinsko muzikos atlikėjų ir patį H. Perelšteiną, okupuotos Lietuvos „Ažuoliuko“ choro vadovą.

Recenzentas teigia, kad D. Lapinsko „Tolminkiemio kantatoje“, kuri buvo atlikta Santaros - Šviesos suvažiavime rugsėjo 6 d., kompozitorius, „apimtas šeimos mėlės, bus bene praradęs saiką bei sveikos nuovokos sprendimą savo meno reikaluose“. Šiam teiginiui paremti, A. Kučionas atkreipia skaitytojų dėmesį į atlikėjų techniška nesugebėjimą ir nepribrendimą. A. Kučionas įvertina patį kūrinių su ne kartą girdėtomis frazėmis, „patelkia čia egzaltuotą, kone isterišką rečitatyvinio pobūdžio monologą“, „padraikios vokalinės gijos“ ir ne su nauju įvaizdžiu, kad pianistas „turi kulverčiais mestis nuo vieno į kitą pianino šoną“. O gale recenzijos pataria kompozitoriui kaip rašyti tinkamą kantatą ir, be to, sukurti gryną muzikos veikalą, kuris įtikintų publiką, jog dar vis moka komponuoti.

Nesutinku su šiais įvertinimais bei patarimais, bet, užuot ginčytis su A. Kučionu, manau, kad prasmingiau būtų man pačiam įvertinti D. Lapinsko kūrinių. Prieš pradėdamas, dar žodis apie H. Perelšteiną.

H. Perelšteiną A. Kučionas aptaria dvejopai, kaip žmogų ir kaip „muziką“. Kaip žmogų A. Kučionas jį aprašo taip, „Haris, man atrodo, dar tebedveikia tarybinio žmogaus dvasia, jis yra pilnas praetis entuziazmo ir savigijos“. Kritikuodamas H. Perelšteiną muzikine prasme, jis išryškina Perelšteiną nesupratimą autentiško lietuviškumo.

Neteko girdėti recenzijoje minėtų nelietuvių dainų. Girdėjau tikrai ištraukas iš Handelo „Mesi-jo“, kurias atliko H. Perelšteinovadovaujamas „Ažuoliuko“ choras.

Esu nustebęs, kad A. Kučionas net nepaminėjo šių ištraukų. Ar Lietuvoje yra daug tokio aukšto lygio chorų? Gaila, kad nelieta gero žodžio žmogui, kuris pasiektu choro muzikiniu lygiu praturtino lietuvišką kultūrinį gyvenimą.

Nežinau, kokie A. Kučiono santykiai su H. Perelšteinu, bet spėčiau, jog ne tokie artimi, kad spaudoje A. Kučionui derėtų kreiptis į jį vardu. Tokia pašalpa pigi.

Prieš pradėdamas „Tolminkiemio kantatą“ atlikimą, D. Lapinskas keliais žodžiais apibūdina savo kūrinių. Jisai paaiškina, kodėl pasirinko čia liaudies dainas, o ne tradicinių chorų, kaip kantatos pagrindą, ir kokias jis naudojo kompozicines priemones. Be to, prašė klausytojų nesiriboti vien tik asmeniškumu, „patinka ar nepatinka“ įvertinimu, bet įsigilinti į kūrinių ir protu.

Kantata yra parašyta balsui, fortepijonui ir smuikui. Iš visų trijų partijų smuiko buvo paprasčiausia ir klausytojui prieinamausia. Smuikininkas apsiribojo beveik tik melodijos kartojimu. Kai kam gali atrodyti, kad smuikas čia buvo nereikalingas, bet sudėtingame kūrinyje melodijos kartojimas padėjo sudaryti veikalo vientisumą.

Likusios partijos, balso ir pianino, tas paprastas liaudies dainas įvairiai keitė, siekdamas išryškinti kūrinių dramatiškumą. Kaip kompozitorius pasakojo prieš pradėdamas groti, jįsai „Metų“ teksto ritmą stengėsi išryškinti įvairiais muzikiniais būdais. Melodijas jis keitė, naudodamas polifonijos priemones.

Geriausiai kompozitoriui pasisekė sujungti smuiko paprastumą, teksto ritmą ir veikalo dramatiškumą kantatos gale. Gal po pakartotinių kūrinių perklausų ir kitas dailis detalai ir giliau įsisavinsiu.

Atlikėjai šį veikalą atliko sklandžiai. Laima Rastenytė - Lapinskas klebėjo dainavo, Aras Lapinskas grojo smuiku partiją, o pats kompozitorius pianino. Nors atlikėjų techniški sugebėjimai nelygūs, tačiau kaip kolektyvas jie skambėjo gerai. Tikiuosi, kad ir toliau jie pristatys naujus ir įdomius veikalus.

Mindaugas Bielskus

Kas kieno krizę pergyvena?

Praeitą šeštadienio „Drauge“ kultūriname priede A. Kučionas recenzuoja mano „Tolminkiemio kantatą“ atliktą Santaros - Šviesos suvažiavime, Tabor farmoje. Nuomonės apie muzikinį koncerto aspektą yra jo privilegija. Bet kadangi tame straipsnyje gausu dalykų, neturinčių nieko bendro su muzika, tad norėčiau pakalbėti apie tai. Recenzijoje nemažai vietos užima mano šeimos narių išvardinimas: „... kompozitorius, žavi jo žmona ir gėlnas sūnelis...“, „čia mielas gražios šeimos paveikslas“ ir t. t. Kas gi iš tikro taip nervina A. Kučioną, matant mano šeimą? Ar tie čia suminėti faktai, kurių jis gal pasigenda savo šeimoje? Toliau jis lyg bando išaiškinti, kad aš, sukūręs šeimą, nustoju rašyti gerą, vertingą muziką. Bet argi pavydžiui ne juokingai nuskambėtų, jeigu aš pasakyčiau — „Lietuvių opera nekviečia A. Kučiono diriguoti, kadangi jo žmona, dainuodama ne tone, išmuštų iš tono visas kitas choro dalyves“.

Toliau A. Kučionas išvardija daug dalykų, kurie jį koncerto eigoje nervino, vargino. Tad kodėl jis neatsistojo ir neišėjo iš salės, kaip jis padarė kitos dienos įdomioje pasikatoje? (Tiesa, tada nebūtų buvus įvykių, jo čia atvykimo misija). O kodėl jo čia atvažiavimo misija, jis tuoj skubina atsakyti tolimesnėje straipsnio eigoje — atvažiavau specialiai pasiklausyti Hario Perelšteiną pokalbį. Dėvė neduok, kad tik kas nepagalvotų apie tikrąjį jo čia atvykimo tikslą. Tad kodėl jis ir ne-

rašė tik apie Perelšteiną pokalbį, kai apie mano „Tolminkiemio kantatą“ nebuvo jo prašę rašyti nei Santaros - Šviesos, nei „Draugas“ ir kai „Drauge“ jau anksčiau tilpo daug autoritetingesnio asmens pasakymas apie šį mano kūrinių.

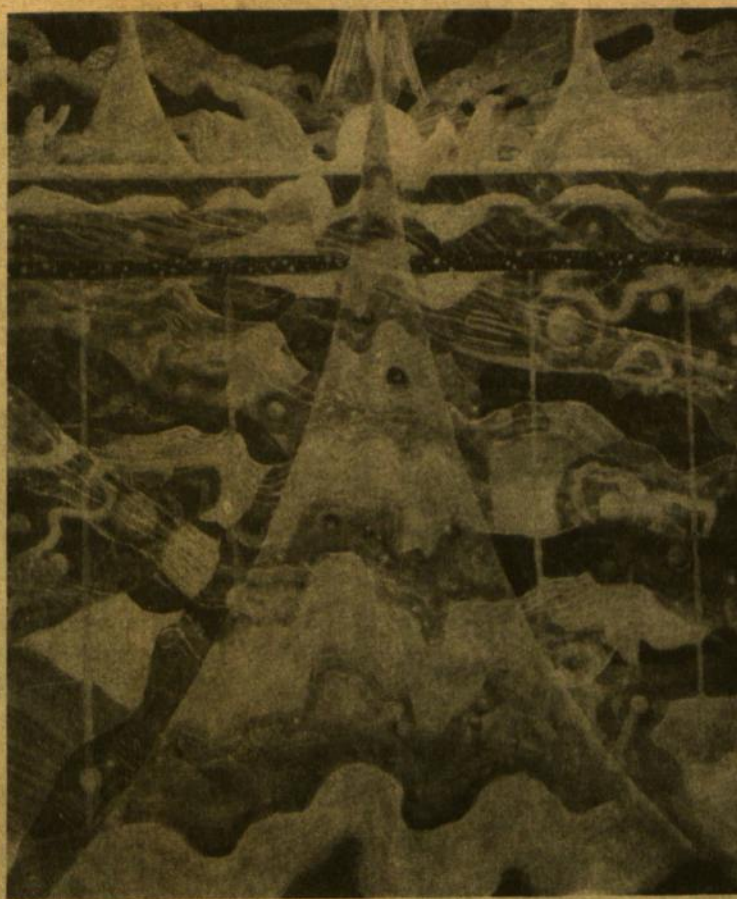
Rašydamas apie mano žmonos dainavimą, A. Kučionas nepagalvėjęs išreiškė, kad ir labai neoriginalių išreiškimų. Ką padarysi, ne visiems Dievo duota būti originaliems. Bet aš tik norėčiau priminti, kad kai tai pati dainininkė, su tuo pačiu balsu ir visomis jo savybėmis neseniai atliko mano kūrinių „Balyvera“, tai A. Kučionas ir asmeniškai, ir viešai, ir per spaudą pareiškė savo entuziastingą susižavėjimą jos balsu, dainavimu bei veikalo interpretavimu. (Šia proga taip pat norėčiau priminti, kad „Balyveros“ vokalinė partija yra daug sunkesnė ir statanti daug didesnius reikalavimus dainininkėi negu „Tolminkiemio kantata“) Ar per keletą mėnesių gali ir balsas pranykti ir pasidaryti jis toks balsus, ausį varginantis? Kas iš tikro pasikeitė per tą laiką? Aš pradėjau rašyti muzikos kritikas „Drauge“ kultūriname priede, kurių paskutinioji apie Chicago Lietuvių operą tikriausiai nepatiko A. Kučionui, kaip ilgamešiam operos dirigentui. Bet ar nebūtų buvę garbingiau tuoj pat po mano kritikos, kai buvo operos valdybos prašomas parašyti savo nuomonę apie tuos operos spektaklius? Kodėl tik dabar, bandydamas visokiais būdais užmaskuoti savo intencijas, eim ir įvykdė: kaip tu mums, taip aš tau. Ar nepagalvojo A. Ku-

čionas, kaip jis čia susikompromitavo mano kūrybos atžvilgiu? Juk dar neseniai jis mane rekomendavo Lietuvių fondui, kad paskirtų piniginę premiją mano operos „Amadaro“ parašymui. Prisiminus tą faktą, kad „Amadaro“, „Balyvera“ ir „Tolminkiemio kantata“ parašyti visi tam pačiam kūrybiniam įraštyje, tuo pačiu kūrybiniu užsimojimu, kaipgi galėjo A. Kučionas rekomenduoti fondui kompozitorių, pergyvenantį tokią didelę kūrybinę krizę. (Kadangi aš vedęs jau dešimt metų, tad pagal recenziją ir ta krizė turėtų būti panašaus ilgumo.)

Kalbant apie krizes, tai A. Kučionas išgyvena didelę krizę, sumaišydamas savo nuomonę su amerikietiškoje spaudoje skaityta. Pavyzdžiui, jis vadina mano žmoną garbia aktore. Iš kur jis tai žino? Jis niekad nėra matęs jį valdinant. Bet, žinoma, jis yra skaitęs gerų atsiliepimų apie ją Chicago amerikiečių laikraščiuose. Jis stato man komponavimo standartus, pasigedamas „Maro“ operos kokybės. Iš kur jis šią operą pažįsta? Jos nėra nei matęs, nei girdėjęs. Žinoma amerikiečių spauda ją gerai įvertino. Gal pats akivaizdžiausias šios jo ypatybės pavyzdys tai jo straipsnis apie dabartinę muziką Lietuvoje, neseniai tilpęs „Drauge“ kultūriname priede. Su žeme sumaišęs kelių ten gyvenančių Lietuvių kompozitorių kūrinius, atranda, žinoma, vieną ir vertingą — Kutavičiaus „Dzūkiską variaciją“. Koks sutapimas, New York Times muzikos kritikas (o šį laikraštį Kučionas tikrai skaito), prieš kelis mėnesius, besilankydamas kompozitorių suvažiavime Maskvoje, išklė šio kūrinio vertę. O ką darys A. Kučionas, jei tas pats kritikas, besilankydamas sekančiais metais Maskvoje, išgirs vieną iš jo iškritikuotų kompozitorių ir teigiamai įvertins kūrinių? Ar nereikės ir vėl A. Kučionui keisti savo nuomonės ir rašyti naują straipsnį į „Draugą“?

Berašydamas apie mano kūrinių fortepijoninę partiją, A. Kučionas girdi joje įvairių orkestrinių instrumentų imitacijas. Neturėjęs jokios intencijos imituoti kokių nors orkestrinių instrumentų — man patinka fortepijono įvairūs registrai visiškai tokie, kokie jie yra A. Kučionui noras girdėti orkestrą instrumentus ten, kur jų nėra, atidengia kitą jo krizę — yra didelis noras diriguoti orkestrui, bet gaila tik, kad to orkestro nėra.

Na ir pabaigai iškyla pati svarbiausia A. Kučiono krizė — tai jo noras paskutiniu laiku rašyti apie modernią — šiuolaikinę muziką. O jo modernios muzikos supratimas prasideda ir baigias su „Carmina

M. K. Ciurlionis (1875 - 1911)

Zvaigždžių sonata, Allegro

Iš Kultūros tarybos veiklos

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS LITERATŪROS PREMIJA

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba, Krašto valdybai pritaranti, savo 1980 m. balandžio mėn. 9 dienos posėdyje nutarė įsteigti Lietuvių Bendruomenės Literatūros premiją. Premijos dydis — trys tūkstančiai dolerių. Premijos sąlygos susitartos su Lietuvių rašytojų draugijos valdyba.

Pirma. Premija skiriama tik

atsižvelgiant į svarstomojo kūrinio vertę.

Burana“ kompozitorium Carl Orff'u, kai jis viename savo straipsnių „Drauge“ kultūriname priede ragina visus lietuvių kompozitorius nustoti klaidžiojus kažkokiais šunkeliais ir pradėti rašyti muziką panašią į Orff'o (imituodami didžiausią dvidešimto šimtmečio imitatorių sukurkite epinę lietuvišką muziką), tai tada taip ir noris jam pasakyti tą patį, ką kompozitorius Paul Hindemith, sugrįžęs į Vokietiją ir užklaustas, ką jis galvoja apie pokarinę vokiečių muziką, pasakė: „Egk mich am Orff!“ (Werner Egk — kitas žinomas pokarinis vokiečių kompozitorius.)

Darius Lapinskas

Arvydas Algimantas. — Burtininkas (aliejus, 30" x 24") iš Mr. & Mrs. Gallen kolekcijos, Chicago, Illinois.

Jauno lietuvių dailininko Arvydo Algimanto tapybų paroda prieš kelerius metus buvo sukurta M. K. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Dabar mėnesinis žurnalas „American Artist“, 1515 Broadway, New York, N. Y. 10036, š. m. rugpjūčio mėn. numeryje Arvydai Algimantui skiria nemažai dėmesio: John Williams straipsnis pasakoja, kaip jauno lietuvių, gyvenimo kelią ir aptaria jo kūrybos savitumus. Prie aprašų priglausta Arvydo Algimanto foto nuotrauka, o dailininkui skirtas 4 šio gražaus žurnalo puslapiai dar puošia dvi juoda-balta ir dvi spalvotos jo tapybų nuotraukas.

Astronomija televizijoje

Šį rudenį turėsime progos televizijoje pamatyti patraukliai paruoštą programą, pavadintą „Cosmos“, kurioje nušviečiamos pagrindinės dabarties meto astronominės, kosmologinės bei kosmogoninės teorijos. Programą paruošė ir jos pranešėjas yra Cornell universiteto Erdvės studijų laboratorijos direktorius dr. Carl Sagan, žymus astronomas, autorius ir mokslo populiarizatorius.

Daug mokslininkų, specialistų talkininkavo, statant šį filmą. Išgauta daugybė specialių efektų, bet mokslinį tikslumą buvo stengiamasi pilnai išlaikyti. Tad programa turėtų būti įdomi ir informatyvi. Patsai programos filmas pastatytas Hollywoode ir bus pradėtas transliuoti jau ateinančią sekmadienį, t. y. rytoj, rugsėjo 28 d. Public Broadcasting televizijos stotyje. Tikimasi, kad ją pamatys apie 150 milijonų žiūrovų visame pasaulyje.

„Cosmos“ suskirstytas į 13 epizodų. Kiekvienas epizodas trunka po vieną valandą ir išnagrinėja vieną kurį mokslinę problemą. Kas sekmadienį bus rodoma po vieną epizodą. Ir taip per 13 sekmadienių žiūrovai susipažins su visa „Cosmos“ programa.

Koks šios programos turinys, kas konkrečiai „Cosmos“ epizoduose bus nagrinėjama? I šį klausimą geriausiai atsakys čia teikiama transliacijų tvarkaraštis.

Rugsėjo 28 d. 1 epizodas. The Shores or the Cosmic Ocean (Visatos vandenyno pakrantės): kelti per visatą, Aleksandrijos biblioteka, kosminis kalendorius.

Spalio 5 d. 2 epizodas. A Voice in the Cosmic Fugue (Balsas kosminėje fugo): gyvybės kilmė, evoliucija, organinė chemija, gyvybės galimybė Jupiterį.

Spalio 12 d. 3 epizodas. The Harmony of Worlds (Pasaulyje

harmonija): planetų judesiai, Johannes Kepler.

Spalio 19 d. 4 epizodas. Heaven and Hell (Dangus ir pragaras): saulės sistemos išsivystymas, mėnulio kraterių istorija, palyginamosios planetologijos koncepcijos.

Spalio 26 d. 5 epizodas. Blues for a Red Planet (Raudonosios planetos melancholija): mintys apie Marsą nuo Percival Lowell kanalų iki Vikingo erdvėlaivų.

Lapkričio 2 d. 6 epizodas. Travelers' Tales (Keliautojų pasakos): kelionė į planetas.

Lapkričio 9 d. 7 epizodas. The Backbone of Night (Nakties charakteris): Kas yra žvaigždės ir kaip toli iki jų?

Lapkričio 16 d. 8 epizodas. Travels in Space and Time (Kelionės erdvėje ir laike): šviesmetis, tarpžvaigždinių kelių reliatyvistiniai apribojimai, Dopplerio pasistūmėjimas, tarpžvaigždinių erdvėlaivų planai.

Lapkričio 23 d. 9 epizodas. The Lives of the Stars (Zvaigždžių gyvenimas): molekulės, atomai, subatominės dalelės, žvaigždžių vidus, evoliucija, vystymosi stadijos.

Lapkričio 30 d. 10 epizodas. The Edge of Forever (Begalybės briauna): begalinė visata, kaip ji atsirado?

Gruodžio 7 d. 11 epizodas. The Persistence of Memory (Atmintis egzistuoja): kas tai yra inteligentinė būtybė?

Gruodžio 14 d. 12 epizodas. Encyclopaedia Galactica: kokią tikimybę rasti gyvybę kituose padangių kūnuose ir kokie galėtų būti kontaktai su kitomis civilizacijomis?

Gruodžio 21 d. 13 epizodas. Who Speaks for Earth? (Kas kalba žemės vardu?): pagrindinių „Cosmos“ temų suvestinė ir perspėjimas atečiai.

A. Radžius

Lietuviškoji videografinė juosta

Ją suredagavo ir pagamino Paulius Jasiukonis. Tai turbūt pirmoji lietuviuose. P. Jasiukonis yra savo amato meistras, turįs filmų ir plokštelių studiją „Gintaras“ Hollywoode.

Rugsėjo 6 d. Santa Monikoje Emilio ir Julijos Sinkių namuose juosta buvo parodyta būriui lietuvių. Išpušis labai malonus. Po šimto pyptkių — televizoriuje matai lietuvišką turinį. Benjamino Gorbulskio dainas dainuoja Raisa Urbanienė, fotogeniška vokalistė, judanti kaip balso ir muzikos reginys dalyvauja Pietų Kalifornijos pilnatvė: palmė, baseinas, skulptūros detalė, papartis, egzotiški augalai, kalnų vaizdas su įsirėžusiu gyvu greitkeliu. Moteris, spalvos, pavidalai... Viskas puikiai išbalansuota. Pasak Jasiukonio, prie režisūros prisidėjo komp. B. Gorbulskis. Filmavimas vyko gražioje Sinkių terasoje ir architekto Broniaus Aro ir jo žmonos Eglės naujai įsigytoje gyvenvietėje ant Egle Rock skardžio (Los Angeles priemiestis). Arus supa nuostabi kalnų ir slėnio panorama.

Tai šitai buvo atsisveikinta su Lietuvos lengvosios muzikos kompozitoriumi. B. Gorbulskio viešnagė Pietų Kalifornijoje per gan trumpą laiką išjudino šiuolaikinius lietuvių vokalinius talentus. Darbo rezultatas pavydėtinas — saulės šviesa išvydo trys nauji albumai. Įrašuose liko ir kiti įdainavimai, kaip pvz. Jurašiūno ir A. Polikaičio duetas. Taip pat su baritonu H. Paškevičium.

Pr. V.

Šia apygardą — apylinkių kultūros darbuotojų pirmąją konferenciją 1980 metais lapkričio 22 — 23 dienomis Clevelande. Konferencija vyks Lietuvių namuose — 877 East 185th St., Cleveland, Ohio 44119.

Konferencijos tikslas: pasidalyti patirtimi iš kultūrinės veiklos apygardose bei apylinkėse. Išklausyti sugestijų tai veiklai organizuoti, pajavinti bei pagyventi, sutinkamoms kliūtims šalinti.

Konferencijos programa bus

vėliau skelbiama. Platesnių informacijų reikalu kreiptis į Kultūros tarybos pirmininkę I. Bublienę 216 — 481 — 8854 arba vicepirmininką V. Mariūną 216 — 481 — 4534.

● VYTIS, 1980 m. rugpjūčio — rugsėjo mėn., Nr. 9. Lietuvos Vyčių mėnesinis žurnalas. Redaguoja Loretta I. Stukas, 234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060. Administracijos adresas: 2524 W. 45 St., Chicago, IL 60632. Metinė prenumerata — 8 dol.

KULTŪROS DARBUOTOJŲ KONFERENCIJA

JAV LB Kultūros taryba ruo-